

Міністерство освіти і науки України

Національний університет харчових технологій

**80 МІЖНАРОДНА НАУКОВА
КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ,
АСПІРАНТІВ І СТУДЕНТІВ**

*“Наукові здобутки молоді –
вирішенню проблем харчування людства
у XXI столітті”*

Частина 4

10–11 квітня 2014 р.

Київ НУХТ 2014

41. Адаптація молоді в сучасному суспільстві: перехід від шкільного життя до студентського

Наталія Тацієнко, Олександр Казаков
Національний університет харчових технологій

Вступ: У початковий період навчання студентів у ВНЗ відбувається процес адаптації до умов навчання. Перший рік навчання є дуже важливим тому, що в цей час у студента відбувається багато емоційно-особистісних і когнітивних змін – нерідко кількість цих змін перевищує ту, яка припадає на весь період навчання у вищому освітньому закладі. Вони обумовлені ситуацією нових і незвичних вимог для студента.

Мета: Метою проблеми є вивчення психологічних особливостей студентів на першому етапі навчання та головні аспекти адаптації першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі.

Матеріали й методи: Проблема адаптації студентів на першому курсі навчання у ВНЗ займаються такі дослідники як Т. Глушук [1], Н.Лозинська [2], Л. Даниш [5] та багато інших вітчизняних науковців. Аналізуючи останні дослідження й публікації, можна зробити висновок, що досі не сформульована єдина чітка концепція вивчення адаптації студентів-першокурсників та не розроблено механізми вирішення даної проблеми.

Результати: Період входження студента до нового соціального середовища, формування стійкого інтересу, активного позитивного ставлення до майбутньої професії, розвиток вмінь та навичок, необхідних для практичної роботи, визначається як період адаптації у вищому навчальному закладі. Цей період має велике значення для становлення особистості студента. У процесі адаптації студенти свідомо пристосовуються до нових умов життя, нових вимог і власних функцій, занурюються в обрану ними професію, будують життєві плани на майбутнє [1, с. 31].

Процес адаптації першокурсників до умов навчання в вузі є складним та багатограним, зумовлений взаємодією психологічних, соціальних і біологічних факторів.

Можна чітко виділити три головних аспекти адаптації першокурсника:

1) **Дидактичний**, пов'язаний з пристосуванням до нової дидактичної ситуації, що відрізняється від шкільної формами та методами організації навчального процесу. Головними труднощами даного аспекту є зростання обсягу та складності навчального матеріалу, збільшення питомої ваги самостійної роботи, а також невміння працювати самостійно, планувати та розподіляти свій час та інше.

2) **Професійний**, що передбачає формування любові до обраної спеціальності, поступове набуття професійних умінь і навичок

3) **Соціально-психологічний**, пов'язаний з труднощами в засвоєнні нових соціальних норм, встановленні та підтриманні студентом певного соціального статусу в новому колективі і т. ін. [5].

Одним з недоліків роботи загальноосвітньої школи є слабка підготовка випускників до навчання у вищій школі. Йдеться не про якість та кількість здобутих у школі знань, а про підготовленість випускників до організації, методів навчання у вищому навчальному закладі.

Середні школи, ліцеї, гімназії шукають шляхи ліквідації цього недоліку. У старших класах широко впроваджуються лекції, пишуться реферати, конспектуються першоджерела, організовується самостійна робота над книгою, проводяться семінарські заняття, вводиться залікова система оцінення знань учнів тощо [3, с. 187]. Водночас досвід свідчить, що студенти перших курсів не вміють правильно організувати свою працю в нових для них вузівських умовах, не підготовлені до нових вимог, методів роботи. Незадовільна робота першокурсника виявляється у відсутності чіткого режиму роботи, системи, заданого ритму і темпів роботи, послідовності й систематичності, у невмінні правильно відмежовувати працю і відпочинок, активно відпочивати, у незнанні вузівських методів самостійної роботи [2, с. 86].

Таблиця 1

Відмінності в організації навчальної діяльності у школі та ВНЗ [1]

Етапи організації навчальної діяльності □	Школа	Вищий навчальний заклад	Наслідки
Сприйняття та осмислення матеріалу	Здійснюється під керівництвом вчителя з використанням різноманітних методів	Здійснюється під час читання матеріалу за підручником або конспектом лекції	Переважання репродуктивного мислення
Повторення та закріплення матеріалу	Поєднується завдяки особливостям самої структури уроку	Відсутність синхронності між повідомленням нових знань та їхнім закріпленням досить тривалий розбіг за часом між лекційними та семінарськими заняттями	Нетривалість та поверховість знань
Самостійна домашня підготовка	Повторення, заучування матеріалу	Перевага анемічних способів обробки матеріалу над розумовими	Слабке володіння логічними операціями
Самоосвітня робота	Відсутність вимог до поглиблення та розширення своїх знань	Установчий, орієнтуючий характер процесу засвоєння знань, що насамперед спрямовує самостійну діяльність	Відсутність навичок самостійної роботи
Контроль за якістю засвоєння знань	Контроль вивчуваного матеріалу здійснюється на кожному уроці	Відсутність систематичного поточного контролю за якістю засвоєння знань	Відсутність регулярної навчальної роботи; епізодичні, безсистемні заняття, що ведуть до відставання
Забезпечення навчальною літературою	Обов'язкове забезпечення комплектом навчальних підручників	Обмежена кількість навчальних підручників; великий обсяг навчальних джерел з однієї дисципліни	Відсутність орієнтації у великому обсязі навчальної літератури

Вступаючи до вищого навчального закладу, студенти стикаються з рядом проблем, що пов'язані з недостатньою психологічною готовністю до нових умов навчання, з руйнуванням роками вироблених установок, навичок, звичок, ціннісних орієнтацій вихованців середньої школи і виробничих колективів, втрати роками закріплених взаємин з колективом та формуванням нових навичок, а також з невмінням здійснювати психологічну саморегуляцію власної діяльності та поведінки.

Висновки : Під час вступу до вищого навчального закладу особистість продовжує формуватись під впливом нового становища, яке вона займає в суспільстві порівняно зі школою, нового колективу, оточення, умов, вимог. Тож вищий навчальний заклад має докласти всіх зусиль для створення оптимальних умов для адаптації першокурсників. Ідеться про кваліфіковану допомогу в організації й плануванні самостійної навчальної роботи; озброєння студентів першого курсу знаннями про інноваційну культуру навчальної праці, освоєння сучасних освітніх технологій; ознайомлення їх з особливостями методики самостійної роботи з кожної наукової дисципліни; активізація розумової діяльності студентів на заняттях; забезпечення розуміння змісту навчальних занять як умови логічного аналізу отриманої інформації; консультації (групові й індивідуальні) з інноваційної культури сучасної навчальної праці; формування потреби до самовдосконалення [4, с. 275].

Література

1. Глуцу, Т. Дидактична адаптація як складова загальної адаптації студентів-першокурсників / Тетяна Глуцук. – К.: – С.29-35.
2. Лозинська Н. Феномен адаптації студентів у процесі переходу зі школи у вищий навчальний заклад / Н.Лозинська // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2011. – Вип. 27. – С. 84-90.
3. Педагогіка вищої школи / За ред. З. Н.Курлянд. – К.: Знання, 2005. - 399 с.
4. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський / К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
5. Даниш Л.В. Психологічні аспекти адаптації першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі / Л.В. Даниш // Вісник педагогіки і психології / Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua>